

désben mind a vezetők, mind a társadalmi szervek tisztségviselőinek felelőssége fennáll, s végül a dolgozók igénylik, hogy az igazgató az eddigieknél több időt töltsön a munkahelyeken, és többet foglalkozzon a mindennapos munka aprólékos gondjaival.

A beszélgetéseken elhangzottak alapján *intézkedési javaslatok* készültek, ezek ismertetésére itt nincs mód, lényegében „kiolvashatók” a fentiekben közöltekből.

A dolgozók nem várt módon, rendkívül örültek a beszélgetésnek. Mindkét csoport igen őszinte hangot ütött meg. Igaz, az előkészítés idején ragaszkodtak a „négy szemközti” párbeszédhez; a középvezető (osztályvezető) mellőzését kérték. Ebben a konstellációban ki-

fejeződött az előbb említett megnyilatkozási lehetőség, amely szolgálatkészséggé, tenniakarrássa nemesült.

Végezetül még annyit, e sorok írója, mint az intézmény vezetője, nem tudja eléggé magasra értékelni azt a sok gondolatot, javaslatot, amelyhez hozzájutott ezzel a módszerrel és amelyek zömét hasznosítani tudja a közeljövő feladatainak megoldása során. A munkát folytatni kell, 1986-ban a „négy szemközti” következő állomása a szakmunkások munka- és életvilága lesz.

Zsidai József

a miskolci

Nehézipari Műszaki Egyetem

Központi Könyvtárának főigazgatója

„Naponta frusztrált állapot”

Példányszám-csökkentés az Egri Megyei Könyvtárban – helyhiány miatt

Eger egyik legpatinásabb épületében székel a megyei könyvtár. Az 1774–76 között *Fellner Jakab* tervei szerint épült egykori nagyprépos-ti palota nemcsak régisége okán áraszt történelmi levegőt: 1849. február 26-án, délből – az épület falán elhelyezett emléktábla tanúsága szerint – az emeleti teremben látta vendégül *Lévay Sándor* nagyprépostkanonok *Dembinszky Henriket* és *Görgey Artúrt*, a magyar szabadságharc két kiemelkedő tábornokát, akik innen indultak a kápolnai csatába.

Helyhiány – szükségmegoldások

*Orosz Bertalan*né, az épület mai „gazdája” a hatvanas évek elején végzett az ELTE Bölcsészettudományi Karán könyvtár–magyar–filozófia szakon. Előbb a megyei tanács művelődési osztályán dolgozott könyvtárügyi főelőadóként, majd 1974-ben átvette a megyei könyvtár irányítását. Őt faggattuk az intézmény helyzetéről, a gondokról és a jövő kilátásairól.

„A nagyprépos-ti palota – mondotta – Eger

öt legszebb épülete közé tartozik. A palota egy részében működött a könyvtár, amikor a hatvanas évek végén – egy átfogó rekonstrukció nyomán – az egész épületet megkapta az intézmény. 1970. április 25-én nyitotta meg kapuit az újjávarázsolt megyei könyvtár, de már a nyitáskor érezhetőek voltak a gondok. Az épület alapterülete – 850 négyzetméter – nem elegendő arra, hogy otthont adjon minden könyvtári részlegnek. A gyermekkönyvtár sem fért be a falak közé, így jelenleg az Úttörőházban működik. Néhány éve pedig – enyhítendő a gondokat – az Ifjúsági Házban nyílt egy önálló könyvtári részlegünk.

Hogy gondjaink érthetőek legyenek, néhány adatot említenék. Az 1970-es nyitáskor a könyvtár állománya 86 ezer kötet volt. Egy részét már akkor a pincében tároltuk, helyszűke miatt. 1985-ben 197 ezerre növekedett az állomány. A gyarapodás 225 százalékos, ennek következtében az épületen belül napról napra fokozódó zsúfoltságnak lehettünk és lehetünk tanúi. A szabadpolcok a kényszer következtében „megnőttek”, ma már 3 méter magasak.

Beépítettünk minden kihasználható területet, a folyóiratrészelet például a folyósóra költöztettük. A könyvállomány felét 12 kilométerre innen egy megszüntetett iskolaépületben helyeztük el, de a főépületen belül még így is nagy a zsúfoltság. Az állomány gyarapodásával egyenes arányban bővült a könyvtárhasználók köre is: a korábbinak 176 százalékára nőtt az olvasók száma, a látogatóké pedig 194 százalékra.

Tárolási gondok miatt korlátozzuk beszerzéseink számát. Ezért vagyunk a megyei könyvtárak közül gyarapodás tekintetében az utolsó helyen. Ennek az áldatlan helyzetnek nem anyagi okai vannak, hiszen az utóbbi időben a megyei tanács jóvoltából emelkedett az állománygyarapításra szánt költségvetésünk. De hiába gyarapítunk, ha nincs hová elhelyezni az új könyveket. Egyetlen oka van tehát »lemaradásunknak«: az egyre szorítóbb helyhiány.

A nehéz helyzetben két szükségmegoldást talált a megyei könyvtár. Az egyikről már volt szó: az állomány felét külső raktárban helyezték el. A művekhez való hozzáférés esélyei tehát romlottak. Egerben van főiskola, több középszintű iskola; az olvasói igények tehát adódtak. A könyvtárosok azonban csak hetente egy alkalommal mehetnek az előjegyzett könyvekért, ez pedig azt jelenti, hogy az olvasóknak bizonyos esetekben kétszer kell a könyvtárba menniük, míg napok múltán végre kézbe vehetik a kívánt könyvet. A másik szükségmegoldás: az állomány tervszerű apasztásán túl, csökkentik a meglévő művek példányszámát. Ez természetesen megint gondokat okoz, mert elsősorban a tanulmányokhoz kapcsolódó irodalom hozzáférhetőségi esélyei romlottak. A megyei könyvtár a meglévő művek példányszáma tekintetében rosszabb helyzetben van a többi megyei könyvtárnál. Természetesen nemcsak az olvasók »idegesek«, ha egy-egy művet nem, vagy csak nehezen tudnak megszerezni. A nehéz helyzetből adódó feladatok többletterheként rónak az itt dolgozó könyvtárosokra is. A könyvállomány ki-beszállítása, az előjegyzések vezetése, a szűkös térben folytatott mindennapos könyvtárosi munka – szellemi, fizikai, idegi megterhelést jelent. »Napon-ta frusztrált állapot« – így jellemezte helyzetüket a könyvtárigazgató. Pedig a személyi feltételek jók, a mainál akár nagyobb könyvtárat is tudnának működtetni.

A gyermekkönyvtár alapterülete sem elegendő, mennyezetig érő polcok, zsúfoltság fo-

gadja itt is a látogatót. Mi a teendő? Az, amit a főépületben is gyakorolnak: a választék kényeszerű csökkentése.

Kiútkeresés

Milyen lehetőségek vannak az elkövetkező években? Enyhülnek-e a gondok, vagy marad a mindennapos »frusztrált állapot«?

„Próbálunk megoldásokat találni – mondja kezét széttárva Orosz Bertalanné. – A megyei tanács épületében például létrehoztunk egy közigazgatási szakegységet. Így bizonyos állománycsoport kivonása a könyvtárépületből megtörtént, s szakmailag is jobb, ha ez a könyvanyag a potenciális használók keze ügyében van. A másik ilyen lépésünkről érintőlegesen már volt szó. Az Ifjúsági Házban működik egy olvasóterem. Itt szeretnénk egy jelentősebb idegennyelvi gyűjteményt létrehozni, ezzel is segítve a nyelvtanulást. Így ennek a 100 négyzetméter fölötti könyvtári térnek a jobb kihasználását is elérnénk. Ugyanitt kezdtük meg a diapozitívek gyűjteménnyé szervezését. Elsősorban az oktatáshoz, önképzéshez szükséges anyagok kerülnének ebbe a gyűjteménybe.

Új szolgáltatást is bevezettünk: a vakok, csökkentlátók számára hoztunk létre »hangos« könyvtárat. Megkezdtük a kották kölcsönzését. A helyismereti gyűjtemény is erőteljesen fejlődik: az üzemi, vállalati híradók, fotók gyűjtésére jobban odafigyelünk. Nemrég kiderült, hogy az üzemi lapok gyűjteményéből néhány szám hiányzik. Utólag nem tudtuk beszerezni őket, mert maga a vállalat sem őrzött meg belőlük egyetlen példányt sem. Ez is azt bizonyítja, hogy ami ma nem kerül be közgyűjteménybe, az örökre elvesz. Ilyen megfontolásból fejlesztjük tudatosan képeslapgyűjteményünket is.

Van egy egészen új elképzelésünk is. Szeretnénk a 19–20. század kulturális-társadalmi életében jelentős szerepet betöltő hazai lapokat, folyóiratokat mikrofilmre vinni. Ennek megvalósításában az OSZK segítségére számítunk.”

Orosz Bertalanné lelkesen körvonalazza a terveket. De ő is tudja, hogy egy-egy szolgáltatás csak akkor marad életképes, ha folyamatosan fejlesztik, különben »eldugul«. Az adott feltételek és a könyvtárosi elképzelések ellentmondásba kerültek. A megyei könyvtár a szűk ösvényen is próbál előrehaladni. Bizonyos ki-

egészítő tevékenységekre (felvételi előkészítő tanfolyam stb.) azonban semmiképp sem tudnak sort keríteni – a könyvtárosok óhaja ellenére sem.

Nincs lehetőség valamilyen végleges megoldásra? Nem költözhet tágasabb otthonba a megyei könyvtár?

„Harcoltunk, hogy ebben az öt éves tervben elkészüljön a megyei könyvtár bővítésének terve. A könyvtár melletti szabadtéri mozi területet kínálkozott a legkézenfekvőbbnek. De az így nyert hellyel sem közelítenénk meg az újabban épült megyei könyvtárak alapterületét. Világos, hogy más, átfogóbb megoldás kellene. Célszerű lenne a fiókhálózat fejlesztése. Egerben teljesen új városrészek épültek, megoldatlan ezek könyvtári ellátása. Nem illik azonban csak a könyvtár nevében panaszkodnom. Kulturális tradícióihoz képest a múzeum és a levéltár is nagyon elmaradt, leromlott állapotban van. Gazdaságilag hátrányos helyzetben vagyunk. A helyi rangsorolásban – úgy érezzük – a kulturális erőfeszítések háttérbe szorulnak, legalábbis a többi megyéhez viszonyítva.

Máshol is, nálunk is az épülettel van a legnagyobb baj. Ha egy műemléki épületbe költöztetnek valamilyen közintézményt, az sok szempontból jó megoldás, de funkcionálisan

gondokat is okozhat: Itt nem lehet könyvtárt működtetni – valamennyi egységével.”

Orosz Bertalanné az elmondottak után körbekísér az épületben. A műemléki épület belső tere gyönyörű, az ajtók, az ablakok, a helyismereti gyűjtemény régi kályhája, az ódon kilincsek mind-mind hangulatossá teszik a könyvtárat. De a magasra nőtt polcok, a zsúfolt tér, a beépített szekrényekkel megszőkített folyosók rontják az összképet. A munkaszobákban íróasztal íróasztal hátán. Ha valaki olvasni, kutatni akar a helyismereti gyűjteményben, akkor az egyik könyvtárosnak ki kell vonulnia a kölcsönzőterbe. Az olvasóterem is bővítésre szorulna...

„Nemrég járt itt egy finn építész – meséli a könyvtárigazgató búcsúzóul –, megnézte a könyvtárat, ámultan nézte az épületet, de nem értette, miért olyan magasak a szabadpolcok. Azt mondta, náluk bizonyos magasságban kezdődnek a könyvtári polcok, hogy az olvasónak ne kelljen nagyon mélyre hajolni, s meghatározott magasságot nem léphetnek túl. Mosolyogtam. Nálunk sem valamiféle ősi szokás diktálta ezt a megoldást, s én is szeretném, ha a közeljövőben már más irányú gondok kötnék le az időmet. De addig még sok frusztrált napnak nézünk elébe.”

Szalay László
a *Közmű* című lap munkatársa

Szeged bizonyít: korszerű gyermekkönyvtár – nagy vonzásterület

A gyerekek könyvtári ellátását mindenkor egyik legfontosabb feladatának tekintette a szegedi Somogyi Könyvtár. Módszertani osztálya legutóbb 1980-ban folytatott vizsgálatot arról, hogy a központi gyermekkönyvtár milyen arányban vesz részt a városban élő 14 éven aluli gyermekek olvasói igényeinek kielégítésében. A vizsgálat öt év utáni megismétlését tanulságosnak és fontosnak véltük, mivel időközben új gyermekkönyvtárba költöztünk és a gyermekek korábbi 1200-as átlaglétszáma 1985-re 3901-re növekedett. A régi, egyébként kielégítő alapterületű és állományú gyermek-

részleg alig kétszáz méterre volt a jelenlegitől. Honnan jöttek, jönnek ennyien? Ez volt vizsgáldásunk tárgya.

Szeged szépen tervezett város, könnyen áttekinthető. A nagykörúttal határolt és a kiskörúttal tagolt belvárosi övezetnek majdnem középpontjában van könyvtárunk, s ennek a körnek a sugara átlagban egy kilométeres. A Tisza osztja meg, jobb partján a régebbi településsel, sok iskolával, iskolai könyvtárral. Olvasóink *egyötöde* erről a területről érkezik. A Tisza bal partjáról jó közlekedés teszi lehetővé a könyvtárhoz jutást. Innen az előző szám fele, azaz